

CSIZMADIA GÁBOR

A földrajzi térségek és a Bologna-változások következményei

Magyarország politikai értelemben sok szállal kötődik az atlanti közösséghez, de ott van más térségek gazdasági, üzleti sodrában is. Nyitott gazdaságú országgént, itt, a kontinens közepén közvetlenül érezzük a globalizáció lüktetését. Érdeklünk az, hogy a gazdasági fejlődés és modernizáció érdekében növeljük a hazai teljesítményeket a piaci sikerek érdekében.

A földrajzi meghatározottság adta befolyásolást szükséges figyelembe vennünk. Az egyes nemzetállamok teljesítményeinek összehasonlító elemzése a társadalmi-gazdasági folyamatok teljességéből, kölcsön-kapcsolataiból, szinergikus hatásaiból kiinduló *holisztikus megközelítési stratégiák* fontosságát domborítja ki. A nemzeti célrendszer középpontjába állítandó versenyképesség az elméletileg taglalt közvetlen pénzügyi-költség-gazdálkodási összetevők mellett a humán, fizikai és adminisztratív infrastruktúra, az átfogó társadalmi innovativitás, a környezetvédelem és a biztonság dimenzióira épül.

A Bologna-folyamat európai oktatási/képzési egyesítési intézkedései a humán infrastruktúra viszonylag gyors átrendeződését eredményezték Magyarországon. A földrajzi Európa versenyhelyzetét befolyásoló tényezők hatásmechanizmusa minden országra változtatási kényszert hozott.

A humán infrastruktúra, illetve a *humán erőforrások* versenyképessége maga is összetett fogalom. Sűríti a lakosság képzettségének, egészségügyi állapotának, erkölcsi értékrendjének, motiváltságának gyakorta nem vagy csak nehezen mérhető mutatóit. Közhelyszámba menő megállapítás, hogy jó teljesítményeket csak megfelelően képzett, ösztönzött, jó egészségi állapotú és erkölcsiségű munkaerő nyújthat. A globális és regionális integrálódás szükségessé teszi a szellemi tőkefelhalmozás folyamatos növelését, a nemzeti képzési rendszerek nemzetközi elismertetéséhez szükséges fejlesztéseket, nemzetközi közoktatási, szakképzési, felsőoktatási programokban való részvételt, a teljesítményi értékrend és magatartási normarendszer átvételét.

A tudásalapú, exportvezérelt gazdasági növekedés elválaszthatatlan a szakosodástól és a külkereskedelmi cserearányok javításától, s ebből adódóan a világpiacon dinamikus szakképzettség-igényes, s különösen kutatás-fejlesztés igényes termékek termelési és exportarányának növelésétől.

Önmagában a Bologna-folyamat a szervezeti és tartalmi formákon túl magával hozza a földrajzi térséget átfogóan megnyitó műszaki-tudományos környezet fejlettsége következményeit. Ez nagyjelentőségű a korszerű tevékenységek művelése, illetve az egyes országok anyagi és szellemi tőkevonzási képességének alakítása szempontjából.

A Bologna-alapképzés és a -leágazások az eddiginél egységesebb alapozást (szakirányban is) nyújtanak. Ugyanakkor lehetővé teszik a stratégiai gazdasági,

társadalmi „főirányokban” történő aktív képzést, továbbképzést. A tudásintenzív kultúrákban kialakult gyorsuló ütemű termékváltás az elmaradott infrastruktúrájú területeket eleve kizárja a korszerű tevékenységeket meghonosító tőkeáramlásokból. Itt az infrastruktúrák (pl. más képzésszerkezet) kiépítésének időigényessége nagyobb, mint a műszaki életgörbe felfutó szakasza. A jövőbeni tőkeabszorpciós képesség előzetes oktatási fejlesztéseket követel. A legutóbbi két évtized tőkeáramlási irányai egyértelműen jelzik, hogy a kitermelő ágazatoktól eltérően a tudásintenzív ágazatokban a tőke az infrastrukturális fejlődés nyomvonalát követi, s a fejlett területekre koncentrálódik. Ennek egységes európai „kezelhetőségét” tűzte ki az uniós fejlesztési politika.

A XXI. század hálózati világgazdaságában a szerkezeti átalakulás különösen a mikroelektronikai bázisú technológiaváltáshoz kötődik. A távközlés és az informatika gazdasági súlyának növekedése mellett a korábban nemzeti keretek között kifejlesztett infrastrukturális hálózatok mindinkább regionális vagy globális rendszerek részeivé válnak. A csatlakozás a nemzetközi hálózatokhoz, illetve az ezekkel összehangolt fejlesztés ma már globális versenyképességi követelmény. Ez magával vonja azt is, hogy a csatlakozók vagy szándékozók hasonló oktatásszerkezettel lépjenek kapcsolatba egymással, megteremtve a konvertálhatóság és a mobilizáció lehetőségét.

A globális gazdaságban mind fontosabb versenyképességi tényező az egyes földrajzi térségek, országok *adminisztratív* versenyképessége. A nemzetállamokban történelmileg kialakult államigazgatás ma nehezen birkózik a globalizálódás új típusú problémáival. Ugyanakkor a globális és regionális együttműködés hosszabb ideje keresi a választ jelenlegi irányítási deficit felszámolásához, korszerű igazgatási keretek kialakításához. A reálgazdasági folyamatok oldaláról az ipar utáni társadalmi-gazdasági formáció kialakulása, a nem-termelő tevékenységek túlsúlya, a ráfordítások és megtérülések színterének növekvő mértékű szétválasztása s az ebből fakadó externáliák jelentőségének növekedése, a környezetvédelmi, biztonsági, szellemi tőkefelhalmozási, irányítástechnikai problémák méreteinek nagyobbodása módosítja a nemzetállami irányításról korábban kialakított szerepfelfogást.

A globalizáció ma nem választási lehetőség, hanem létező realitás.

Ehhez különösen a külgazdaság-érzékeny kis országoknak kell alkalmazkodniuk kormányzati, oktatási, vállalatgazdasági és egyéni szinten. A túléléshez és felzárkózáshoz szükséges átfogó társadalmi versenyképesség sokféle követelményének teljesítése széles sávon ütközik az erőforrások korlátaiba. Kétkelhetünk-e tehát abban, hogy a jövőalapozási folyamat koncepcionális megalapozásában, célrendszerének és eszközhasználatának stratégiai mérlegelésében különleges szerep és felelősség hárul az erőforrások szűkössége által életre hívott (Bologna-)képzési szerkezetre? Elsősorban az egyetemekre és a hálózatosodó képzési rendszerre, amely földrajzi térségeken túl biztosítja a globális világban való helytállást az informatikai rendszerek birtokában.